

kultuuriliste eripärade peegeldumine fraseoloogias. Teemade rohkus annab jätkuvalt tunnistust fraseoloogia kui ainese mitmepalgelisusest, mis on tegelikult ka antud uurimisvaldkonna eripära – puudub üks keskne teema, millega tegeldaks teistest ülekaalukalt enam.

Varasemast suuremat tähelepanu pöörati sel korral vanasõnade-uurimisele. Märke sellisest huvist võis täheldada juba Europhrasi eelmisel, kahe aasta tagusel Helsingis konverentsil, kus esmakordselt pühendati iseseisev paneel parömioloogiale. Nii tutvustati mitmes ettekandes Euroopa Komisjoni rahalisel toel läbiviidavat projekti SprichWort, mis tegeleb interneti-platvormi rajamisega keeleõppe eesmärgil. Rahvusvahelise projekti sisuks on eri keelte ja kultuuride tänapäevase vanasõnakasutuse kajastamine. Teise suurema projektina käidi välja multilingvaalne fraseoloogiline sõnaraamat (www.colidiom.com), mis esialgu on küll üsna algusjärgus.

Konverentsi raames toimus ka järjekordne projekti “Widespread Idioms in Europe and Beyond” kaastöölise kokkusaamine. Kevadel 2011 näeb valgust esimene osa mahukast publikatsioonist (*Widespread Idioms in Europe and Beyond: Toward a Lexicon of Common Figurative Units*), mille koostajaks on projekti koordineerija ja eestvedaja Elisabeth Piirainen. See kogumik sisaldab ligemale 200 üldtuntud ja -levinud kirjanduslikku päritolu idioomi, mis on välja selgitatud eri maade (u 80, sh Eesti) fraseoloogide koostöös.

Ühendus valis ka uue juhatuse ja esimehe järgmiseks viieks aastaks. Uue juhina asub tööle Helsinki ülikooli professor Jarmo Korhonen. Järgmine Europhrasi suurkoogunemine toimub 2012. aastal Sloveenias, Maribori ülikoolis.

Anneli Baran

“Keelest meeleni” 4. konverents

Neljas rahvusvaheline konverents “Keelest meeleni” leidis aset mullu 15.–17. oktoobri Elvas ja oli pühendatud Oskar Looritsa 110. sünniaastapäevale ning tuntud muinasjutu-uurija Pille Kippari 75. sünnipäevale. Oskar Loorits oli tunnustatud teadlane: akadeemik, mitmekülgne eesti keele, rahvaluule ja kultuuri uurija, kelle huviorbiiti kuulus ka liivi pärimuse kogumine ja avaldamine, hariduselt keeleteadlane ja rahvaluule doktor. Ta asutas Eesti Rahvaluule Arhiivi ja pani aluse ERA toimetiste sarjale ning kuulus mitmesse akadeemilisse ühingusse (Õpetatud Eesti Selts, Kuninglik Gustav Adolphi nimeline Rahvateaduslik Akadeemia, Üliõpilasselts Veljesto). Oskar Loorits hakkas esimesena uurima põhjalikult rahvausundit. Peale olulise panuse akadeemilise uurimistraditsiooni jätkamisse oli ta mitmes uurimisvaldkonnas teeraja ja, alusepanija, uurimissuuna ja -metoodika kätteandja aastakümneteks. Nagu varasemad Oskar Looritsa sünniaastapäeva konverentsid (aastatel 1990 ja 2000) on toonud uusi kontakte ja rikastanud eesti folkloristikat, paistis ka seekordne üritus silma osalejate sügavate teadmiste ja laia teemaderingi poolest.

Konverentsi kaks tihedat ja tööküllast päeva koosnesid temaatilistest ettekandepaneelidest, mis jaotusid laias laastus kolmeks: huumor, muinasmütoloogiad / usundi väljendused ning internetinarratiivid 21. sajandil. Sellele lisaks toimus kaks pleinaarsessiooni. Mõlemal päeval pärast ametliku kava lõppu leidsid aset töötoad ja arutelud, mille sisukus ei jäänud alla päevastele diskussioonidele. Paralleelselt olid üleval ka G. Barna, I. Sedakova, E. Anastasova, A. Vaicekauskase posterettekanded postsotsialistlikust kalendripärimusest ning N. Dmitrijeva ja V. Romeiko poster arheoastronomiast. Eesti Kirjandusmuuseumis avati konverentsiga seotud Jaanus Plaadi ja Arne Maasiku näitus “Setumaa tsässonad ja kirikud 17.–21. sajandil”. Konverentsi raames toimusid ka kohtumised ja töötoad Eesti ja Poola Teaduste Akadeemiate rahastatava koostööprojekti (Creativity and Tradition in Polish and Estonian Cultural Communication, 2010–2013) teemal.

Huumoril on oluline roll meediadiskursuses, eriti internetis. Huumorit rakendatakse ka postsotsialistlike identiteetide konstrueerimise juures, ning seda tuleks arvestada uuringutes, mis tegelevad postsotsialistliku kultuuriruumiga. Peale majanduslike ja poliitiliste aspektide tuleb rohkem tähelepanu pöörata emotsioonidele ja hoiakutele, mis huumoris ehedalt väljenduvad. Huumorisessioonide avaettekande pidas Ilona Piirimägi, kes kirjeldas ühe huumorižanri – püstijala-kometi (*stand-up comedy*) – levimist Tartu klubielus. Liga Strazda Riia ülikooli etnoloogiaosakonnast tutvustas nõukogude-aegse naljakultuuri ja naljade leviku tagamaid. Liisi Laineste ettekanne tõi kuulajate ette eesti kahe maailmasõja vahelised karikatuurid naaberrahvustest ja geograafiliselt kaugematest etnilistest rühmadest. Arvo Krikmann andis põhjaliku ülevaate Hodža Nasreddini lugudest ja tõstatas küsimuse, kas puánt on nalja puhul esmatähtis või iseloomustab selle olemasolu ainult üht väikest osa huumorikatest žanritest. Wladislaw Chlopicki pakkus huvitava ja rikkaliku materjaliga illustreeritud sissevaate poola erinevatesse komöödia liikidesse läbi aastakümnete.

Muinasmütoloogiate ja usundi teemaliin keskendus kunagistele, nii säilinud kui hävinud usundilistele müütidele. Erihuvi oli müüdi paigutamisel ajas – mis ajast ja millise usundilise süsteemiga haakuvad meile teadaolevad müüdid, miks osad müüdid on säilinud pikka aega, teised näivad olevat kadunud üsnagi kiiresti. Sessiooni laiemaks eesmärgiks oli tuua müüdiuurimusse ajalist dimensiooni, püüda paigutada mineviku müütilist pilti kunagistesse ajalistesse kontekstidesse. Omausundi otsingute kõrval on avanenud tee erinevate konfessioonide ja liikumiste ühisolemiseks, muutuvas ühiskonnas kohtame nii arhailiste nähtuste tagasituleku kui uute kultuspaikade loomise ja pühitsemisega. Esimene selle valdkonna ettekanne Kaisa Sammelselfalt kirjeldas hiie mõiste erinevaid tähendusi inimestele, kes elavad selle vahetus läheduses, ja neile, kes külastavad hiit religioossetest huvidest lähtuvalt. Ester Orase elavat arutelu tekitanud ettekanne analüüsis kontekstuaalse lähenemise võimalikust arheoloogiliste materjalide uurimisel ja interpeteerimisel. Ka Tõnno Jonuksi esinemine tekitas hulgaliselt mõtlemisainet ning sundis tõmbama paralleele eelmise esinejaga, puudutades arheoloogilise materjali interpreteerimisvõimalusi. Usundi-teema lõpetas Jaanus Plaadi ettekanne Setumaa tsässonatest, mis oli illustreeritud rohke professionaalse pildimaterjaliga.

Internetti puudutav teemadering viis kokku väga erinevaid käsitlusi selle meediumi mõjust kaasaegsele folkloorimaterjalile. Mare Kalda tutvustas põhjalikult geo-

peituse traditsiooni ning selle avaldusi internetis. Eda Kalmre keskendus romantilistele tüdrukute omaloomingule noorteportaalis www.rate.ee, mille sisus peegeldub elavalt kaasaegse noore silmaringi, kultuurilised iidolid jms. Liisa Vesiku ettekanne puudutas loomasõprade virtuaalseid kogukondi, ning selle valdkonna viimane ettekanne Mare Kõivalt ja Andres Kuperjanovilt andis väga põneva sissevaate Jugoslaavia diktaatori Josip Broz Tito kultusele tänapäeva Sloveenias, analüüsides Tito-teemalisi müüte ja antimüüte YouTube'is.

Risto Järv rääkis loomamuinasjuttudes kasutatavatest kujutluspiltidest ja kirjeldustest, mis toetavad nii loo rääkimist kui ka mõistmist, pühendades oma ettekande tuntud muinasjutu-uurija Pille Kippari 75. sünnipäevale. Katre Kikase ülevaade raamatute kinkimise, saamise ja kogumise tähendustest 19. sajandi lõpus ja 20. sajandi alguses andis võimaluse uurida folkloorikogujate motiive. Renata Sõukandi ja Raivo Kalle ettekanne tutvustas taimedega ravimise muutumist ajas ning inimeste teadlikkust ravivõimega taimedest ja nende kasvukohtadest.

Konverentsi meeldiv ja pingevaba õhkkond avas uusi horisonte, pakkus põnevaid sissevaateid teiste uurijate teemadesse, kuid andis ka konkreetseid suundi edasilükkumiseks. Kohaks, kus see hästi väljendub, on kindlasti eesti ja poola ühisprojekti edasised tööplaanid: 2011. aastal on kavas korraldada koostööpartneritega ühisakonverents ning anda välja paralleelartiklite kogumik, kus poola ja eesti teadlased kirjeldavad oma kaasaegset kultuuriruumi erinevatest aspektidest, peamiselt kultuuri-analüütiliste meetodite abil. Tõuke selleks andsid kokku tulnud teadlaste inspireerivad ettekanded.

Liisi Laineste

54. Kreutzwaldi päevade teadusliku konverentsi rahvaluulepäev

21. detsembril 2010. aastal toimus Tartus kirjandusmuuseumis 54. Kreutzwaldi päevade teaduslik konverents, mille teine päev oli traditsiooniliselt pühendatud rahvaluulele. Seekordseid ettekandeid siduvaks teemaks oli raha.

Mare Kalda rääkis tänapäevastest rahamaagia võtetest. Diskussioonis selgus, et arvamus, nagu aitaks 50-kroonise rahatähe rahakotis kandmine rikkust ligi tõmmata, on inimeste seas laialt levinud. Nikolai Kuznetsov tutvustas komi keeles tänapäevani kasutatavaid vanu rahanimetusi ja nende tagamaid, näiteks on nimetus *yp* (orav) tõenäoliselt pärit ajast, mil komid kasutasid oravanahku maksevahendina.

Paul Hagu kirjeldas rahateema käsitlemist Anne Vabarna traditsioonilistes lauludes, lugulauludes ja improvisatsioonides. Lauludes kajastuvad lauluema rahaga seostuvad röömud, mured ja muud emotsioonid, näiteks tänulikkus abiraha määramise eest.